

Høgskolen i **Hedmark**

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Vår saksbehandler: Finn Ragnvald Huseby
Telefon: +47 62430006
finn.huseby@hihm.no
Deres ref:
Vår referanse: 16/00486-7
Dato: 30.06.2016
1 av 1

Innspill til stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning - Høringsvar fra Høgskolen i Hedmark

Vi viser til statsrådens invitasjon til å komme med innspill til stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning.

Vedlagt oversendes høringsvar fra Høgskolen i Hedmark.

Med vennlig hilsen
Høgskolen i Hedmark

Anna L. Ottosen
rektor

Finn Ragnvald Huseby
personal- og organisasjonsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og derfor uten fysisk signatur

Kopi til: Studie- og utdanningsseksjonen v/Stine Grønvold

HØRINGSSVAR

Høgskolen i Hedmark - stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning

Vi viser til Kunnskapsdepartementets invitasjon til innspill til Stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning, brev datert 18. februar 2016. Høgskolen i Hedmark har invitert sitt styre, studenter og ansatte ved alle avdelinger til å delta i arbeidet med meldingen. Styret har behandlet saken i to omganger; på møter den 26.april 2016 (HS sak 22/16) og 9.juni 2016 (HS sak 30/16).

- 1. Hva ser dere som de viktigste utfordringene i styrets arbeid for å fremme høyere kvalitet i utdanningene? I teksten over trekker jeg frem fem faktorer jeg mener er avgjørende for god utdanningskvalitet. Er dere enige i at dette er sentrale faktorer, og hvorfor/hvorfor ikke? Er det noe vesentlig dere mener mangler i listen?**

Svar:

De fem faktorene som er trukket fram er alle faktorer som er viktige for god utdanningskvalitet, men siden de ulike faktorene setter søkelys på forhold ved høyere utdanning som ikke er på samme nivå, karakteriserer faktorene også forhold som vanskelig kan sammenliknes eller analyseres under ett: Analyser av utdanning kan foretas på et samfunnmessig og utdanningspolitisk nivå, et institusjons- og undervisningsnivå og et personlig eller individuelt nivå. Vi ser at arbeid med utdanningskvalitet ut fra de nevnte fem faktorene må systematiseres og operasjonaliseres på ulike nivå, og med ulike innganger. Det kan imidlertid være interessant å undersøke om faktorene kan danne grunnlaget for en rekkefølgetenkning, der innsatsen og arbeidet med ett område vil ha effekt og betydning for det neste. Utdanningsledelse er viktig for å skape en kvalitetskultur, og god utdanningsledelse kan sikre institusjoners samordning og sammenheng i arbeidet og innsatsen med utdanningskvalitet. Våre ansatte skal ha et omforent syn på verdien av arbeidet med utdanningskvalitet, og studentene skal møte forventninger og systematiske tiltak som tydelige signaler på vektlegging av arbeid med utdanningskvalitet.

Siden 2007 har det vært gjennomført jevnlige kvalitetsdialoger om ulike aspekter ved høgskolens studieprogram. Rektoratet tar initiativ til dialogene der høgskole- og avdelingsledelsen møter faglærere og representanter fra studentene. Den pågående dialogrunden er en gjennomgang av alle årsstudier, og er slutten på den tredje runden med kvalitetsdialoger - *Utdanningskvalitet i fokus*. Studieåret 2008-2009 ble *Bachelor i fokus* gjennomført og 2010-2011 *Studiekvalitet i fokus*. Blant temaene som har vært belyst, er studieplanene (arbeidslivsrelevans og læringsutbyttebeskrivelser, sammenheng mellom læringsutbytte, arbeidsformer og vurderingsformer), rekruttering, gjennomstrømning, bruk av karakterskalaen, samarbeidsformer med arbeidslivet, internasjonalisering, FoU tilknyttet studieprogrammet, studentinvolvering i forskning og studentenes arbeidsinnsats. Dialogene har vært viktige utgangspunkt ikke bare for videreutvikling av kvalitet i hvert av

programmene, men også for det strategiske arbeidet med studieprogrammet både på avdelings- og høskolenivå. Gjennomgangen har blant annet ført til en systematisering av arbeid med kvalitet og gjennomstrømning, at noen program er faset ut, at flere smale bachelorinn ganger er erstattet med bredere og at arbeidslivsprofilen er blitt tydeligere.

Studentenes innlemmelse i det akademiske fellesskapet er også en faktor med en overordnet betydning: Som høskole oppmuntrer vi alle til å legge til rette for tett kontakt mellom FoU og utdanning (mellom studenter og faglig-vitenskapelig personale, og mellom studieadministrative tjenester og studenter) og til å vurdere det totale læringsmiljøet i dette perspektivet. Bibliotekene er for eksempel de som skårer aller høyest når vi måler studentenes tilfredshet. Styret er opptatt av å løfte fram koblingen mellom FoU og utdanning i arbeidet med kvalitet.

For å innlemme studentene i et akademisk fellesskap er det viktig at dette perspektivet er med når det legges til rette for å skape et best mulig læringsmiljø. Ved Avdeling for anvendt økologi og landbruksfag er det fast praksis at samtlige vitenskapelig ansatte presenterer seg for studentene på første studiedag. Det gjør de blant annet ved å fortelle om sitt forskningsområde; konkret hva de forsker på og hvilke prosjekter de for tiden er involvert i. De inviterer også studenter med interesse for deres forskning til å ta kontakt for en prat. Dette gjør de altså første dag. Modellen kan brukes selv om miljøene er større. Poenget med at studentene får et tidlig og tett møte med forskere/undervisere og deres forskning er vesentlig for å bygge akademiske fellesskap.

Av faktorer det for øvrig bør legges særlig vekt på for å bedre utdanningskvaliteten framheves viktigheten av aktiviserende og varierte læringsformer, og dermed også gjennomføring i utdanningene. Med støtte i læringsteori er graden av aktiviserende og varierte læringsformer en vesentlig faktor for det utbyttet studentene sitter igjen med. Variasjon og aktivitet fører til mer motivasjon og engasjement, og styrker læringsprosessen. Høgskolen ønsker å ta i bruk mer studentsentrerte lærings- og vurderingsformer. Det krever et virkemiddelapparat med mer målrettede incentiver. Og det krever også en annen bruk og fordeling av ressurser i gjennomføring av en del studieprogram. Det handler for eksempel om tettere studentoppfølging for å kunne gi gode tilbakemeldinger, vedvarende søkelys på forskningsbasert utdanning, og sammenhengen mellom FOU-arbeid og utdanning, samt bruk av IKT i fornyelse av høgskolens undervisningspraksiser. Høgskoleledelsen tok våren 2013 initiativ til prosjektet 'Utdanningskvalitet, høgskolepedagogikk og e-læring', og ønsket å ta et samlet grep om videreutvikling av pedagogiske løsninger og bruk av e-læring i undervisningen. Ved å tilby relevante og attraktive undervisnings- lærings- og vurderingsformer ønsket høgskolen å sikre god kvalitet i utdanningstilbudene. Høgskolen i Hedmark har gjennom mange år jobbet systematisk med å sette inn ulike tiltak for å bedre gjennomføringsgraden, og vi ser at vi i stor grad har lyktes med dette. Høgskolen har gode gjennomføringstall på bachelornivå. Gjennomføring på masternivå ligger lavere, men dette

skyldes i stor grad at mange av studentene ikke planlegger med å fullføre studiene på normert tid.

Utfordringene i styrets arbeid er at det er mange saker gjennom et år som er relatert til utdanningskvalitet, men med ulik inngang og av ulikt omfang. Det kan være vanskelig å se sammenhengen mellom sakene og dermed bli satt i stand til å identifisere gode tiltak. Saker som års- og kvalitetsrapportering er avgjørende, og styret vil understreke at det blir lagt stor vekt på feltet utdanningskvalitet i HH og på best mulig måte forsøke å synliggjøre sammenhengene for styret.

2. Hvordan følger styret opp at fagmiljøene har høye ambisjoner på studentenes vegne, jf. også mangfoldet i studentpopulasjonen? Hvordan følges studieprogrammer og fagområder med dårlige resultater opp fra styret og ledelsens side?

Svar:

Høgskolen arbeider systematisk med oppfølging av fagmiljøene om studieprogrammer og læringsutbyttebeskrivelser, og om resultater av undersøkelser. I høgskolens kvalitetssystem er både studieplanprosessen og studieprogramprosessen beskrevet. Gjennom de siste årene har vi arbeidet fram en ny prosess for godkjenning av studieplaner. Kvalitet i studiene og planene for studiene kjennetegnes ved at de er forskningsbaserte, at læringsutbyttebeskrivelsene er ambisiøse og i rett syklus og at det benyttes varierte arbeids- og vurderingsformer. Alle nye studieprogram over 60 stp må behandles i styret. Det samme gjelder for studieprogrammet: Styret vedtar årlig hvilke studier som skal inngå i høgskolens samlede studieprogram.

Høgskolen gjennomfører årlig en studentundersøkelse som omfatter alle registrerte studenter. Tilfredshetsundersøkelsen har vært gjennomført i 10 år, og vi har valgt å beholde denne undersøkelsen inntil videre. Selv om innføringen av Studiebarometeret nå erstatter deler av den interne undersøkelsen, får vi fortsatt verdifull informasjon gjennom egen undersøkelse. Begge undersøkelser har en systematisk oppfølgingsprosedyre, men den er noe ulik for de to undersøkelsene.

Oppfølging av resultater fra Studiebarometeret: Her møter rektoratet, ved rektor og prorektor utdanning, representanter for studenter og ansatte fra utdanninger hvor resultatene er dårlige på ett, eller flere områder. I dialogen mellom representanter fra studentene, fra faglig ansatte og ledelse diskuterer vi resultatene. Vi ser på eventuelle årsaker og forsøker i fellesskap å finne fram til gode tiltak.

Oppfølgingen av Tilfredshetsundersøkelsen er lagt opp noe annerledes, og her følger vi en helt systematisk årshjul-tenkning:

Resultatene fra den interne Tilfredshetsundersøkelsen følges opp ved at dekanene årlig presenterer tiltak etter forrige års undersøkelse for sin avdeling: De vurderer effekt av de gjennomførte tiltakene og de presenterer hvilke nye tiltak som skal iverksettes på bakgrunn av årets resultater for avdelingen. Dette skjer nå på et årlig studentseminar, hvor ledelse på institusjons- og avdelingsnivå møter studenttillitsvalgte fra hele høgsolen.

Styret for Høgsolen i Hedmark ønsker å fremheve at det jobbes meget godt og systematisk på dette området. Høgsolenstyret får orienteringer om resultater av undersøkelsene og om hvordan høgsolens ledelse i samarbeid med avdelingene følger opp ulike studentundersøkelser som eksempel studiebarometeret og høgsolens tilfredshetsundersøkelse.

3. Hva er det viktigste deres institusjon kan gjøre på egenhånd og i samarbeid med andre, for å styrke utdanningen? Hvordan kan dere fremme kvalitet gjennom tettere allianser med utenlandske miljøer og integrere utdanning bedre i det internasjonale samarbeidet?

Svar:

Vi arbeider altså systematisk å bli mer konkurransedyktige i utdanningssektoren; både nasjonalt og internasjonalt. Samtidig er vi opptatt av å tilføre regionen kompetanse. Vi har et nyansert tilbud av ulike praksismodeller knyttet til studieprogrammene vi tilbyr. Høgsolen har lange tradisjoner med samarbeid og samspill med praksisfeltet gjennom de store profesjonsutdanningene. Denne erfaringen har vi videreført og anvendt for å utvikle praksis- og samspillsordninger på stadig flere utdanninger. Samarbeidet med arbeids- og samfunnsliv er ytterligere formalisert gjennom høgsolens RSA. Denne ordningen er nå videreført ned på avdelings- og studienivå.

Høgsolen i Hedmark ønsker å ha et vedvarende søkelys på kvalitet i forskning og en stadig sterkere internasjonal profil. Å signere Charter & Code har derfor vært en naturlig del av arbeidet for å nå disse ambisjonene. Høgsolen foretar en full gjennomgang av vår personalpolitikk ovenfor forskere, med vekt på rekruttering, forskermobilitet, arbeidsforhold og karriereutvikling. Det utarbeides en handlingsplan som adresserer eventuelle mangler og de tiltak vi ønsker å iverksette. Forskningen er internasjonal og vi har master og Ph.D studier på engelsk, men ser at vi må arbeide systematisk med å rekruttere norske studenter til de engelskspråklige studiene. Flere studieprogram har utvekslingsprogrammer, mens studentene våre ønsker noen lavterskel-tilbud for utveksling internasjonalt. Høgsolen i Hedmark har mange voksne studenter som ikke ser det som realistisk å ta studier i utlandet som strekker seg over en lengre periode. Dersom disse studentene skal se det som aktuelt å ta et opphold i utlandet, må rammefaktorer være på plass. Utvekslingen må kunne organiseres med korte opphold og det burde være insentiver som gjør at dette kan gi uttelling i finansieringssystemet. Det bør også være mulig for internasjonale studenter å komme til vår institusjon for kortere opphold. I mange tilfeller setter økonomien knyttet til korttidsleie av husrom begrensninger for dette.

Høgskolen har følgende hovedinnganger til tettere allianser med utenlandske miljøer for å integrere utdanning bedre i det internasjonale samarbeidet:

- Høgskolen i Hedmark er medlem av EUA (European University Association). Her deltar vi aktivt i flere nettverk; blant annet EQAF (European Quality Assurance Forum) og EUA- CDE (Eua Council for doctoral Education). Høgskolen skal blant annet ha et innlegg, i samarbeid med NOKUT, på den årlige EQAF-konferansen høsten 2016 om vårt interne arbeid med studentundersøkelser. Den internasjonale arenaen som EUA- nettverket tilbyr, gir høgskolen gode muligheter for utvikling gjennom kunnskapsinnhenting og internasjonal erfaringsdeling.
- Høgskolen har gjennom mange år hatt et tett samarbeid med Karlstads universitet, og har både en institusjonsavtale og en rekke avtaler knyttet til fagområder ved alle avdelinger i høgskolen. Det er i løpet av høsten tatt et initiativ for å vurdere ytterligere styrking av dette samarbeidet, og i løpet av våren 2015 skal det foreligge en konkret plan om videre utvikling her.
- Høgskolen er også medlem av nettverket The Southern African-Nordic Centre (SANORD), som består av høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner fra land i det sørlige Afrika og Norden. Medlemskap her gir oss muligheten til å videreutvikle de samarbeidene vi allerede har med land i det sørlige Afrika, samt etablere nye samarbeidspartnere i begge regioner. Dette er bl.a. viktig med tanke på regjeringens satsning på samarbeid med BRIKS-landene (Sør-Afrika).
- Høgskolen ble i 2014 tildelt UNESCO-Chair status innen området utdanning for bærekraftig levesett. Dette var den første UNESCO-Chair til en norsk utdanningsinstitusjon og kom som et resultat av det målrettede arbeidet som høgskolen har gjort som koordinator for det EU-finansierte PERL-nettverket (Partnership for research and education about responsible living). Dette nettverket består av over 130 partnere fra mer enn 50 land. Etter etableringen av UNESCO-Chair er det etablert et UNITWIN-nettverk med 30 internasjonale medlemmer som jobber videre med forskning og nettverksbygging innenfor dette feltet. Høgskolen vil aktivt bruke denne internasjonale lederposisjonen og nettverket til å stryke sitt arbeid innenfor internasjonalisering.

4. Hva er deres viktigste strategiske grep for å sikre god relevans og en fremtidsrettet høyere utdanning som forbereder studentene på et arbeidsliv i kontinuerlig omstilling?

Svar:

Vi har en omfattende studieprogramportefølje med ulike praksismodeller, der egne kandidatundersøkelser viser at praksis og høgscoleansattes kontakt med nærings- og arbeidsliv synes å være en viktig forutsetning for studentenes vurdering av studiekvalitet. Høyere utdanning er også yrkesutdanning og det forutsetter at vi samarbeider med arbeids- og samfunnsliv, samtidig som vi leverer utdanninger på våre premisser for å utdanne fremtidsrettete kandidater. Vår studieprogramportefølje bidrar til kompetanseutvikling i regionen. Vi tilfører våre studenter forskningsbasert kunnskap, yrkesutdanning og refleksjonsverktøy for forbedring og innovasjon i praksis. Vår erfaringer at tett kontakt og systematisk samarbeid og dialog med praksisfeltet og arbeidslivet er det viktigste strategiske grepet for å sikre denne kontakten er å videreutvikle forpliktende samarbeid mellom høgscole og de deler av arbeids- og samfunnslivet som tar i mot våre studenter som arbeidsgivere. I tillegg til alle avtaler og relasjoner vi allerede har, er vi i ferd med å videreutvikle RSA-samarbeidet, og bryter dette ned på avdelings og instituttnivå. Innholdet i samarbeidet bør ytterligere systematiseres.

Våre studieprogram er også yrkesutdanninger og vi samhandler systematisk med arbeids- og næringslivet og bistår studentene til å reflektere over sine ulike læringsarenaer som studenter. Uavhengig av om studentene skal rett ut i arbeidslivet eller fortsette med videre studier og forskning, vil behovet for å kunne kommunisere med omverdenen være en nødvendig kompetanse. Her er det snakk om kommunikasjon i en vid betydning. Høgscole i Hedmark har sendt en søknad i forbindelse med utlysningen av sentre for fremragende utdanning - SFU. Søknaden gjelder opprettelse av *Centre for Excellence in Sustainability Education – CESE*. Vi ønsker her å utvikle sammenhengen mellom utdanning, forskning, innovasjon og kommunikasjon på en systematisk måte.

5. Hva er viktigste tiltak for å øke gjennomføring og redusere frafallet i høyere utdanning, tatt i betraktning en stadig mer sammensatt studentgruppe?**Svar:**

Vi arbeider systematisk med å styrke studentenes studieinnsats og gjennomføring, og har hatt en kontinuerlig innsats på dette området de siste årene. Her har vi benyttet oss av mange typer tiltak; noen tidsbegrensede og tilpasset helt spesielle grupper, andre mer vedvarende og langsiktige tiltak som må holdes vedlike gjennom stadig nye studentkull. Som nevnt over bruker vi egne studentundersøkelser, sammen med Studiebarometeret, helt systematisk for å jakte på gode tiltak. Dette gjelder utdanningskvalitet generelt, men gjennomføring spesielt. I vår interne undersøkelse ble det gjort en ekstra innsats nå i 2016: Vi tok resultatene fra de 10 årene undersøkelsen har vært gjennomført, og analyserte resultatene fra hele perioden i sammenheng. Vi så også spesielt på sammenhengen mellom studentenes prestasjoner og korrelert tilfredshet med faglige forhold. Vi finner, ikke overraskende at det er stor sammenheng mellom faglige prestasjoner og tilfredshet med faglige forhold. Dette er ikke nytt, og fokus på faglige forhold ligger til grunn for de fleste tiltak for å bedre prestasjoner- og

dermed også gjennomføring. Men det er et annet tydelig funn som vi vil bruke i utformingen av nye tiltak; nemlig at det også er klar sammenheng mellom studentenes prestasjoner og tilfredshet med service og informasjon. Dette ble tematisert og diskutert på studentseminaret, og de studentene som var til stede kjente seg godt igjen i, og bekreftet denne sammenhengen: Ryddig, forutsigbar, lett tilgjengelig og kompetent service- og informasjon understøtter undervisning og skaper tillit til institusjonen hos studentene: Det hjelper ikke at foreleseren er god hvis du ikke vet når eller hvor forelesningen skal finne sted, eller at undervisningen i emnet er vært bra hvis du, som student, ikke vet hvordan emnet kan innpasses i den utdanningen du tar.

Vi har de senere årene sett på ulike tilnærminger for å øke studentenes tidsbruk. Ett grep er å utvide semestrene, blant annet gjennom tidligere studiestart om høsten. Videre har HH, ved vår Avdeling for Anvendt økologi og landbruksfag, innført 4 undervisningsbolker pr år. Dette har bidratt til jevnere arbeid blant studentene gjennom hele studieåret, med hyppigere evalueringer og eksamener. Samtidig har det bidratt til mer sammenhengende tid til forskning for faglig ansatte. Erfaringene med bruken av 4 undervisningsbolker er i følge studentevalueringer gode. HH ser imidlertid at det er krevende å innføre tilsvarende modeller for våre øvrige utdanninger som i stor grad er rammeplanstyrte.

6. Hvilke tiltak bruker institusjonen for å styrke undervisningskompetansen til deres ansatte? Hvordan kan utdanning vektlegges tydeligere ved rekruttering og merittering av fagpersonalet?

Svar:

Som nevnt over har høgskolen gjennomført prosjektet 'Utdanningskvalitet, høgskolepedagogikk og e-læring', og det arbeides nå med å lande en modell for videreføring av prosjektet som en permanent satsing. En mulig modell det jobbes med er etablering av en ny organisasjonsenhet - et senter for undervisning og læring. Dette vil innebære at det etableres en nettverksløsning med et nettverk bestående av høgskolepedagogiske rådgivere på hver avdeling, og å knytte rådgiverne fysisk til avdelingenes bibliotek. Bibliotekene er et nav på avdelingene. Våre interne undersøkelser viser at bibliotekene brukes mye og har høy anseelse og tillit både hos ansatte og studenter. En styrking med høgskolepedagogiske rådgivere knyttet til bibliotekene vil kunne skape en ressursarena med lav terskel og høy grad av tilgjengelighet for både ansatte og studenter. Prosjektet ble startet ut fra et behov for et samlet grep om videreutvikling av pedagogiske løsninger og bruk av e-læring i undervisningen. Ved å tilby relevante og attraktive undervisnings- lærings- og vurderingsformer ønsket høgskolen å sikre god kvalitet i utdanningstilbudene.

Kompetanseutvikling for kvalitet i undervisningen er et hovedmål her. Vi har lenge, i fellesskap med Høgskolene i Gjøvik og Lillehammer, hatt tilbud om et kurs i høgskolepedagogikk, og alle som tilsettes i fagstillinger skal gjennomføre dette kurset hvis de ikke kan dokumentere tidligere pedagogisk utdanning. I tillegg til dette kurset er det er også

utarbeidet et program for opplæring av nytilsatte i bruk av læringssystemer og elektroniske verktøy for alle nytilsatte.

Satsingen på høskolepedagogikk utvides videre slik at det kan drives systematisk kompetanseheving av alle tilsatte; ikke bare nytilsatte. Det tilbys allerede nå fagdager og kurs som går kontinuerlig. Samtidig er vi i ferd med å utvikle en «kompetansetrapp» for tilsatte. Her vurderer vi ulike varianter av obligatoriske innslag. Her kan en tenke seg modeller som benyttes innenfor andre profesjoner; som for leger og advokater. For disse gruppene er det krav om faglig oppdatering i form av kurs, og det er spesifisert med antall timer over en periode. Dette er en modell vi vurderer. Hensikten er å sikre at alle våre ansatte har god og oppdatert undervisningskompetanse.

I nytilsetninger brukes i stadig større grad prøveforelesninger. Her er også studentene involvert. Ellers merker vi oss at UiT har utarbeidet materiale for hvordan undervisning kan gjøres meritterende. Dette feltet vil kreve videre utvikling også hos oss.

- 7. Jeg ber om eksempler på utdanningstilbud eller utdanningsopplegg med særlig god kvalitet, eller gode resultater, med en kort begrunnelse for hvorfor nettopp dette er et godt eksempel. Jeg setter også pris på eksempler hvor det ble avdekket svikende kvalitet, men hvor man hat lyktes med å løfte kvaliteten.**

Svar:

Vi har valgt følgende eksempler:

- Gjennomstrømning
- BA Anatomi, fysiologi og biokjemi i sykepleie
- BA faglærerutdanning i kroppsøving og idrettsfag
- Aktive læringsformer og omvendt undervisning i lærerutdanningene
- Involvering og samarbeid i faglærerutdanningen i musikk
- Fleksible modeller

Eksempel på utdanningstilbud hvor vi har lyktes med å løfte kvaliteten:

Gjennomstrømning

For 10 år siden var det svak gjennomføring på bachelor- og masterutdanningene ved en av våre avdelinger. Avdelingen innførte en spesiell markering for de som gjennomfører på normert tid. De siste årene har det vært arrangert en stor seremoni for de studentene som leverer sin master og bacheloroppgave innen fristen. Alle studenter som leverer på normert tid får delt ut et par med solbriller - fordi studentenes framtid er så lys at de trenger solbriller. Dette har blitt et humoristisk og veldig populært innslag. Antallet som leverer innen fristen har økt fra 33 % til 88 % i 2016.

Et annet grep er at bacheloroppgaven er knyttet enten til emnene Vitenskapelig metode og statistikk – eller Næringsutvikling og økonomi, avhengig av hvilke bacheloroppgave de velger. Vitenskapelig oppgave eller bacheloroppgave som innovasjonsprosjekt. Dette gjør at studentene velger oppgave og veileder ett år før innlevering. Førsteutkast til problemstilling og hypoteser eller utviklingsprosjekt presenteres for medstudenter og veiledere våren 2. året. Dette gjøres på det såkalte Bachelorseminaret. Seminaret har en høytidelig gjennomføring, med presentasjoner og med felles lunsj. Her får studentene tilbakemeldinger, spørsmål og forslag til forbedringer fra medstudenter og professorer. Studentene blir inndelt i veiledningsgrupper på våren 2. året BA. Veiledningsgruppen består av 5-8 studenter og minst to veiledere. Bacheloroppgaven gjennomføres etter prosess-skriving prinsippet, med både studentrespons og tilbakemelding fra veiledere. Det er 5 fysiske møter i veiledningsgruppene i løpet av perioden, 5 innleveringer der studentene gir hverandre både skriftlige og muntlige tilbakemeldinger, muntlig sammen med veiledere. Arbeidet etterfølges av nytt framlegg på bachelorseminaret våren 3. studieår. Målet har vært å øke kvaliteten på bacheloroppgavene, og å inkludere studentene i det akademiske fellesskapet. Dessuten legges det vekt på studentaktive læringsformer med gode og jevnlig tilbakemeldinger.

Eksempler på utdanningstilbud med særlig god kvalitet:

1. BA Anatomi, fysiologi og biokjemi i sykepleie

Dette er eksempel på et emne som ofte oppleves som utfordrende for studentene, og hvor det benyttes varierte undervisnings- og arbeidsformer med en helt spesiell hensikt. Emnet gjennomføres i høstsemesteret første studieår for 250 studenter og må ta spesielt hensyn til studentenes ulike startkompetanse. Resultatene på denne eksamen har vært stabilt gode gjennom 10 år, og dette ble bekreftet i den nylig gjennomførte nasjonale deleksamen i anatomi, fysiologi og biokjemi (høsten 2015). Med ulik startkompetanse mener vi at studentene har ulike forutsetninger og kompetanse til å starte på et høgskolestudium, blant annet gjennom ulike grad av tillært studieteknikk. Studentene har også ulik motivasjon for studiet og emnet. Denne ulike startkompetansen mener vi fordrer at studentene tilbys en variasjon i undervisnings- og arbeidsformene i emnet.

Studentene tilbys blant annet forelesninger i auditorium, emneoppgaver som arbeides med individuelt og i smågrupper, svar på emneoppgavene legges i læringsplattformen og deles med alle medstudenter, gruppediskusjoner i storgruppe (16 studenter), flervalgsoppgaver, flervalgstest som er obligatorisk å gjennomføre og som gir tilbakemelding på studentenes ståsted, disseksjon av organer fra sau og nettbaserte kortforelesninger. Det er lagt opp til en bestemt progresjon og rekkefølge på læringsobjektene, men studenten kan i de fleste tilfeller velge hvilke læringsobjekter de gjennomfører. Erfaring viser høy deltakelse på læringsobjektene selv om de ikke er obligatoriske.

Gjennomføringen av emnet har blitt systematisk evaluert gjennom en 5-års periode og opplegget har årlig blitt justert. Neste studieår settes det blant annet ekstra fokus på at studenten skal oppleve mestring underveis, særlig i forbindelse med gruppearbeid. I tillegg til det som er nevnt over har studentene tilgang på en rekke læringsmidler, deriblant brettspill,

anatomiske modeller, quizapp og animasjoner på nett. Alle disse læringsmidlene er tilgjengelig i en egen avdeling i biblioteket som heter Skrotten. Totalt sett har sammensetningen av læringsobjekter bidratt til høy grad av gjennomføring og bestått emne for studentene. Samtidig er vi hele tiden er på jakt etter å utvikle emnet videre slik at det treffer studentens kompetansenivå og bidrar til å legge et godt grunnlag for andre emner og videre læring i studiet. (link til nettsider)

2. BA faglærerutdanning i kroppsøving og idrettsfag

Lærerutdanningene har fått kritikk for å være fragmenterte og ikke tenke nok på å skape en integrert utdanning. Ny forskrift og nye nasjonale retningslinjer har økt fokus på at utdanningen skal være profesjonsrettet og integrert, praksisnær og relevant. I utviklingen av programplanen for Bachelor – faglærerutdanning i kroppsøving og idrettsfag ble disse signalene tatt på alvor, og den legger godt til rette for at studentene skal få mulighet til å utvikle sin egen praksisteori gjennom refleksjoner i spennet mellom teori på høgskolen og praksis i skolen.

Måten dette samspillet kan illustreres er ved måten deleksamen i profesjonsfaget «Eleven i sentrum» gjennomføres på: Studentene får en eksamensoppgave som tar utgangspunkt i utvalgte læringsutbytter i emnebeskrivelsen. De gjør en forberedelse ved å lage en teoretisk utredning på bakgrunn av tematikk fra læringsutbyttene og målet med undervisningen som skal gjennomføres. Studentene gjennomfører undervisning (praktisk økt) med elevene på praksisskolen hvor de har hatt praksisukene sine. Lærer fra høgskolen er intern sensor og praksislærer på praksisskolen er ekstern sensor. I etterkant av undervisningen gjennomføres en muntlig eksaminasjon som tar utgangspunkt i utredningsarbeidet og det som skjedde i undervisningen.

Erfaringene er at denne tette koblingen hjelper studentene til å forstå sammenhengen mellom det akademiske og teoretiske, det integrerte og profesjonsrettede. Og det har bidratt til å heve refleksjonsnivået deres og gjort de mer bevisst på hva de skal arbeide videre med i neste praksisperiode. Det har også bevisstgjort praksislærerne som lærerutdannere ved at det har blitt mer opptatt av teori, litteratur og nyere forskning. Noe som igjen har bidratt til bedre samhandling mellom praksisskolen og høgskolen, og satt ekstra fokus på progresjon i praksis.

3. Aktive læringsformer og omvendt undervisning

Prosjektet går ut på utvikling av lærings- og vurderingsformer i et engelskemne i lektorutdanningen ved Høgskolen i Hedmark, inspirert av det omvendte undervisningsparadigmet.

Prosjektet har to hovedmål: a) å øke studentenes læringsutbytte og b) å bidra til institusjonell læring.

- a. Gjennom prosjektet skal studentene
 - oppleve og vurdere et mangfold av måter å formidle og bearbeide fagstoff, inkludert bruk av egnede e-læringsressurser

- delta med faglig tyngde i studentaktive arbeidsformer
 - oppleve medvirkning i utforming og vurdering av sin egen læring
 - motiveres til å bruke tid på studiet utenom klasserommet.
- b. Gjennom prosjektet skal forskerne
- utvikle og vurdere et mangfold av måter å formidle og bearbeide fagstoff, inkludert bruk av egnede e-læringsressurser
 - skaffe seg erfaring med kollegial veiledning og aksjonsforskning i et lærerutdanningskontekst
 - dokumentere, drøfte og formidle sine funn på institusjonsnivået, samt nasjonalt og internasjonalt.

I prosjektet gjennomføres et semesters undervisning som et omvendt klasserom, med vekt på digitale og nyskapende undervisningsformer. Prosjektet knyttes opp mot emnet *2EN48-5 Global English* som inngår på tredje året i programmet Lektorutdanning i språkfag (se fagplan: <http://hihm.no/content/view/full/54251/language/nor-NO>).

Prosjektet skal fungere som en modell for et studentaktivt undervisningsopplegg. Studentene blir bedt om å reflektere over oppleggets bidrag til egen læring og motivasjon, slik at de senere skal kunne tilpasse det til egen undervisningspraksis. Studentmedvirkning står sentralt, blant annet gjennom flere kartleggings- og tilbakemeldingsskjemaer. All aktivitet og refleksjon i og utenfor klasserommet, inngår i et aksjonsforskningsperspektiv. Det skal også bidra til en systematisk forståelse av hvordan aksjonsforskning kan fremme profesjonalisering av lærerutdannere.

4. Involvering og samarbeid, Faglærer musikk

Faglærerutdanningen i musikk ved Høgskolen i Hedmark har de siste årene utarbeidet ny studieplan og nye emneplaner. Ny rammeplan la nye føringer og samtidig var det internt et ønske om sikre en mer helhetlig og profesjonsrettet utdanning. Stor involvering av både studenter og alle ansatte var et sentralt virkemiddel i prosessen. Det har vært avgjørende for det gode resultatet som blant annet synliggjøres i markert økning i studenttilfredshet dokumentert gjennom høgskolens egen tilfredshetsundersøkelse og studiebarometeret.

På spørsmålet *Alt i alt hvor fornøyd er du med studieprogrammet* får utdanningen en skår på 4,6 i Studiebarometeret for 2015. Det er en markert økning fra året før, og det samsvarer med andre tilbakemeldinger fra musikkstudentene.

I utvikling av studiet er det lagt særlig vekt på:

- Regelmessige dialogmøter med studentene i utdanningen, studentene involveres i utarbeidelse av agenda for møtene

- Regelmessige møter og forpliktende faglig samarbeid mellom alle involverte faglærere. Tidlig felles planlegging av semesterplaner med koordinering av viktige datoer, oppgaver, arrangementer m.m for å sikre helhet, sammenheng og progresjon i studieåret
- Egne samtaler med alle førsteårsstudenter, sikre personlig oppfølging og styrke relasjonene
- Stor grad av obligatorisk frammøte til undervisning, tett oppfølging av studenter. Alle studenter er alle faglæreres ansvar
- Studentene har ansvar for en større konsert hvert semester, alle involveres og får eieforhold til konserten,
- Samarbeider med studenter fra spill og animasjonsstudier ved høgskolen, lyd/bilde/animasjon m.m
- Work-shops med kjente artister hvert semester, inspirerende og samlende for studentene
- Nært samarbeid med praksisskoler og med kulturlivet, vinn-vinn-situasjoner

5. Fleksible modeller

Avdeling for økonomi- og ledelsesfag har lang erfaring med å tilby fleksible etter- og videreutdanninger på deltid. Avdelingen har god søkning til disse utdanningene og har over mange år fått svært gode tilbakemeldinger fra studenter på tilfredshetsundersøkelser og evalueringer.

Master i offentlig ledelse og styring, Årsstudium i organisasjon og ledelse, Årsstudium i offentlig ledelse, styring og økonomi, og Årsstudium i beredskap og krisehåndtering ved Høgskolen i Hedmark er eksempler på fleksible utdanninger. Disse studiene er organisert som samlingsbaserte deltidsstudier med 4-5 samlinger av 2-3 dagers varighet. Det er særlig tre fellestrekk ved disse utdanningene som vi i her særlig vil fremheve som bidrag til kvalitet i deltidsutdanninger:

- A. fleksibel organisering
- B. godt strukturert studieløp
- C. praksisnær undervisning med kritiske perspektiver
- C. studentene som ressurs i undervisningen

For studenter som studerer ved siden av jobb, er det en særlig utfordring å prioritere tilstrekkelig med tid til studiene. Samlingsbaserte studier skaper forutsigbarhet og gjør det mulig å prioritere studiene. Den komprimerte undervisningstida gjør det mulig for studentene å delta i undervisningen, samtidig som samlingene representerer milepæler i studieløpet som gir en klar struktur i studiehverdagen. Det er en styrke at mange av foreleserne, i tillegg til

akademisk kompetanse, har praksiserfaring fra offentlig og/eller privat virksomhet og er engasjert i samfunnsdebatt innenfor feltet de underviser i. Likeledes representerer studentenes egen erfaringsbakgrunn en viktig ressurs i undervisningen. Denne aktiveres av foreleser i undervisningen, gjennom eksempler fra studentene, spørsmål og diskusjoner. Organiseringen av studiene legger til rette for nettverksbygging mellom studentene, noe studentene rapporterer som en viktig kvalitet ovenfor nevnte studier. Innenfor Master i offentlig styring og ledelse er i tillegg erfaringsdeling mellom studentene satt inn i et formelt system hvor studenter får i oppgave å presentere refleksjoner fra praksisfelt for hverandre. Gjennom studentenes bidrag i undervisningen forsterkes de kritiske perspektivene i utdanningene.

Eksemplene som er nevnt ovenfor representerer «tradisjonelle» studier med foreløpig er relativt liten bruk av digitale verktøy ut over mer tradisjonell bruk av LMS. I en tid med økt bruk av digitale verktøy i undervisningen, vil vi argumenter for at det er det viktig at man også i det digitale landskapet finner løsninger som ivaretar behovet for en kombinasjon av fleksibilitet og struktur i studiesituasjon, tar var på kvalitetene som ligger i praksisnær undervisning med kritiske perspektiver og legger til rette for at studentene kan være en ressurs i undervisningen.

- 8. Hva mener dere er de viktigste utfordringene nasjonalt for å løfte kvaliteten i norsk høyere utdanning?**
- 9. Har dere synspunkter på hvordan departementets styring og virkemidler kan utvikles for å stimulere til kvalitet?**
- 10. Ser dere behov for justeringer i nasjonale rammevilkår, lover eller forskrifter for å legge bedre til rette for kvalitetsutvikling i høyere utdanning, og i så fall hvilke?**

Svar:

UH-sektoren har etter vår mening i hovedsak et rammeverk som legger til rette for at alle institusjonene må jobbe kvalitetsbevisst. En styringsmodell basert på mål- og resultatstyring (MRS) med tilhørende styringsparametere og et finansieringssystem, basert i stor grad på resultatoppnåelsen innen utdanning og forskning samt konkurranse om nasjonale og internasjonale forskningsmidler, legger godt til rette for at alle institusjonene må jobbe systematisk med å styrke egen kvalitet i hele «verdikjeden».

Dagens MRS og dagens grunnstruktur i finansieringssystemet bør videreføres for å stimulere til kvalitet i utdanningen. At KD årlig utgir Tilstandsrapport (del 1 og 2) med svært detaljerte analyser og med rundt 100 nøkkeltall, gir sektoren et unikt materiale å jobbe med i utviklingen av egen virksomhet, herunder sammenlikningsmåling med resten av sektoren. Videre er det bra at KD nå kommer med forslag til felles rapporteringsmal for sektoren for årsrapporten. En lik form på rapporteringen vil kunne gi bedre innsikt, samt at det vil bli lettere å sammenlikne universitetene og høyskolene på tvers. Med KDs videre sterke oppfordring til alle UH-ene om å utvikle langtidsbudsjetter, er det fra HHs side en god sammenheng i departementets styring av sektoren.

Det som kan videreutvikle dagens MRS og dagens finansieringssystem er blant annet innføringen av «UKP-avtaler» («Utviklings-, kvalitets- og profilavtaler). I dialog mellom KD og den enkelte UH-institusjon kan målsettinger, som ikke fanges godt nok opp av det eksisterende styringssystemet tydeliggjøres og incentivers. UKP-avtalene vil kunne få en viktig funksjon, da MRS-systemet og finansieringssystemet er identiske for alle UH-ene, og derved ikke fanger opp ulikhetene mellom virksomhetene (jf unikheter i profil, organisering, geografi, øvrige rammebetingelser i regionen, særlige styrker og særlige utfordringer knyttet til hver enkelt institusjon, mv). UKP-avtalene gir også en god mulighet til å oppnå tydeligere resultater inn imot «SAKS». Det bør etter vår vurdering også knyttes økonomiske incentiver til UKP-avtalene, f.eks. ved at 5 % av basisbevilgningen kunne vært overflyttet UKP-avtalene. Dette ville gitt mulige omfordelingseffekter i UH-sektoren på kr 1 – 1,5 mrd, avhengig av resultatoppnåelse på UKP-avtalene. Oppfølgingen av utdanningskvalitet kunne vært del av UKP-avtalene. Vi ser altså mange muligheter med innføring av UKP-avtaler, men erkjenner også at det er en risiko for at modellen vil kunne innebære et betydelig økt omfang av utvikling av planer og rapportering, og dermed en uønsket «byråkratisering» og stor ressursbruk. Vi imøteser derfor de erfaringene som gjøres i denne pilotfasen med stor interesse.

Siden innføringen av nytt finansieringssystem 1. januar 2003 ser en at små økonomiske incentiver gir store effekter. Dette er best illustrert ved forskningskomponenten og den delen som gjelder publikasjonspoeng: Til tross for små økonomiske incentiver har sektoren økt mengden publikasjonspoeng med nesten 100 % siden innføringen. Dette betyr sannsynligvis at flere økonomiske incentiver knyttet til utdanningskvalitet vil kunne ha stor effekt. Incentivene kan knyttes både til institusjonsnivå og til individnivå. Imidlertid vil det selvfølgelig være utfordrende å identifisere et sett av indikatorer for utdanningskvalitet med bred tilslutning – både utdanningsfaglig, politisk og i sektoren selv. Gitt ståsted, vil sannsynligvis kvalitet i utdanningene bli definert noe ulikt.

Et annet spørsmål er hvem som bør motta incentivene for å øke kvaliteten. Er det kun UH-ene eller er det også studentene? Ser man på det som ofte defineres som produktivitetsmål, men som også kan defineres å inneholde effektivitetsmål, altså kvalitet, så er gjennomstrømning og studiepoengproduksjon to eksempler på denne typen mål. Eksempler på incentiver som vil kunne øke begge disse er at det for eksempel gis ekstra incentiver for å oppnå over et visst antall studiepoeng pr student pr år (for eksempel 55 studiepoeng). For å styrke incentivet både for UH-ene som «leverandørledd» og studentene som «produsentene/medprodusenter», burde det også vært lagt incentiver til studenter som klarte å oppnå en særlig høy studiepoengproduksjon pr år. Dette kunne eksempelvis gjøres i form av at lån ble omgjort til stipend. Høy studiepoengproduksjon burde i tilfelle vært knyttet sammen med kandidatproduksjon (oppnåelse av BA og/eller MA grad).

At deler av utdanningsincentivet blir omgjort til at også kandidatproduksjon skal telle fra 1.1. 2017, tror vi er et klokt grep. En utfordring her, er imidlertid ny 5-årig lærerutdanning: Her må det legges inn sikringsbestemmelser. Hvis institusjoner som tilbyr lærerutdanning skal

stimuleres til samarbeid om fordypninger, må de også kunne belønnes for avlagte studiepoeng på egen institusjon for de studentene som velger fordypning ved en annen institusjon.

Et dristig grep ville vært å knytte deler av utdanningsincentivet i finansieringssystemet til institusjonenes resultatoppnåelse i Studiebarometeret. Foreløpig er nok en slik modell for umoden, men på noe sikt bør det være mulig å trekke ut deler av resultatene i studiebarometeret og la dette få økonomiske utslag for de enkelte institusjonene. For at enkeltresultater ikke skulle telle for mye, kunne målingene skjedd som gjennomsnitt, f eks over en 3-års periode. En variant av et direkte incentivsystem knyttet til resultatoppnåelsen i studiebarometeret, ville vært en mer indirekte metode der resultatoppnåelsene i studiebarometeret ble en del av UKP-avtalene for hver UH-institusjon.

En erfaring med dagens finansieringssystem er at enkelte praksisutdanninger er lavt finansiert. Dette gjelder i første rekke for lærerutdanningene. Her er det to problemstillinger: 1) UH-ene får ikke registret praksis som studiepoenggivende og mottar følgelig ingen inntekter for denne perioden av studietiden og 2) UH-ene har liten mulighet til å påvirke praksiskostnadene ettersom disse faktureres fra skole- (og barnehage) eier. KD har siden 2003 argumentert med at institusjonene selv må hente de nødvendige midlene fra basisbevilgningen for å «fullfinansiere» lærerutdanningene. Erfaringene viser imidlertid at det er vanskelig for UH-ene å særbehandle lærerutdanningene sammenliknet med andre utdanninger. Den generelle regelen/modellen for mange av UH-ene er at det er utdanningsincentivet som videreføres, helt eller delvis, ned til de enkelte utdanningene, mens basiskomponenten fordeles etter en rekke andre kriterier, der lærerutdanningene ikke nødvendigvis får noen større andel av denne enn de andre utdanningskategoriene. HH mener at lærerutdanningene burde styrkes i utdanningsincentivet og at man kan ta denne styrkingen i form av en tilsvarende svekket basisbevilgning til sektoren, med andre ord uten å øke den samlede rammen til sektoren, et «null-sum spill». Ettersom praksis er så nært koblet til relevansen i lærerutdanningene (jf arbeids- og samfunnslivsdimensjonen), bør denne delen av utdanningsløpet ikke underfinansieres.

Det nasjonale virkemiddelet med opprettingen av SFU-er synes å ha virket positivt for sektoren. Regjeringen utvidere og styrker denne ordningen nå, og dette mener HH er klokt. Imidlertid vil vi fremholde to synspunkter som kunne styrket den samlede utdanningskvaliteten i sektoren ytterligere: 1) det må finnes kriterier som gjør at også mindre og mellomstore institusjonene er i stand til å konkurrere om å få SFU-status. Så langt synes ordningen å være nesten utelukkende forbeholdt (de store) universitetene. Og 2) de som får tildelt SFU-status må få et tydeligere ansvar på tvers av alle de aktuelle UH-ene for å styrke utdanningskvaliteten innenfor tildelt SFU-ansvarsområde.

Digitalisering av høyere utdanning: I løpet av 2017 skal UH-sektoren ha på plass sin første samlede IKT-strategi. IKT og utdanningskvalitet henger tett sammen. Det bør kunne kobles incentiver til innføringen av digitale læringsformer, for å styrke og øke hastigheten blant UH-

ene på innføringen av digitale løsninger. Det bør også sees på hvordan den samlede IKT ledelsen og -styringen i UH-sektoren kan organiseres bedre enn i dag.

HH ønsker at det gjennomføres årlige etatsstyringsmøter for samtlige UH-institusjoner. Møter hvert andre år med overordnet myndighet oppleves som for sjeldent i en tid der høyere utdanning er under voldsom endring og omstilling.

Med hilsen

Anna L. Ottosen
Rektor

Stine Grønvold
Prorektor utdanning